EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 12.7.2022
COM(2022) 333 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

liikmesriikide võetavate statistika usaldusväärsuse tagamise kohustuste kohta, mida nõutakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2009. aasta määrusega (EÜ) nr 223/2009

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

liikmesriikide võetavate statistika usaldusväärsuse tagamise kohustuste kohta, mida nõutakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2009. aasta määrusega (EÜ) nr 223/2009

1. SISSEJUHATUS

1.1. Määrus (EÜ) nr 223/2009 Euroopa statistika kohta

Käesolev aruanne on kolmas aruanne, mis on koostatud kooskõlas komisjoni määrusega (EÜ) nr 223/2009 Euroopa statistika kohta[1], eelkõige selle artikli 11 lõikega 4, milles on sätestatud:

„Komisjon kontrollib liikmesriikide võetud usalduse tagamise kohustuste täitmist korrapäraselt liikmesriikide saadetud aastaaruannete põhjal ning vajaduse korral ajakohastab neid.

…

Komisjon annab aru Euroopa Parlamendile ja nõukogule avaldatud usalduse tagamise kohustuse täitmise kohta ning, kui see on asjakohane, asjaomaste eduaruannete kohta 9. juuniks 2018 ning pärast seda iga kahe aasta tagant.“

Esimene aruanne avaldati aastal 2018[2] ja teine aastal 2020[3].

1.2. Statistika usaldusvääruse tagamiseks võetavad kohustused

Statistika usaldusvääruse tagamiseks võetavate kohustuste (edaspidi „kohustus“) kontseptsioon tekkis vajadusest parandada statistika kvaliteediraamistikku. Seda kirjeldati esimest korda komisjoni 2011. aasta teatises[4]. Eesmärk oli kaasata riikide valitsused võtma vastutust selle eest, et riik järgiks Euroopa statistika tegevusjuhist[5] (edaspidi „tegevusjuhis“).

Tegevusjuhisega nähakse ette nõuded Euroopa statistika arendamiseks, koostamiseks ja levitamiseks. Selle aluseks on 16 põhimõtet, mis käsitlevad institutsioonilist keskkonda, statistikaprotsesse ja -väljundeid. Tegevusjuhise eesmärk on tagada, et Euroopa statistika ei oleks mitte ainult asjakohane, õigeaegne ja täpne, vaid vastaks ka ametialase sõltumatuse, erapooletuse ja objektiivsuse põhimõtetele. Kohustusega luuakse side tegevusjuhise ning liikmesriigi valitsuse vahel, mis varem puudus.

Määruse (EÜ) nr 223/2009 artikli 11 lõike 3 kohaselt on nii liikmesriikide kui ka komisjoni poolt võetava kohustuse „eesmärgiks veelgi tugevdada üldsuse usaldust Euroopa statistika vastu ning teha edusamme tegevusjuhises sisalduvate statistikaalaste põhimõtete rakendamisel“.

---

1 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2009. aasta määrus (EÜ) nr 223/2009 Euroopa statistika kohta ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ, Euratom) nr 1101/2008 (konfidentsiaalsete statistiliste andmete Euroopa Ühenduste Statistikaametile edastamise kohta), nõukogu määruse (EÜ) nr 322/97 (ühenduse statistika kohta) ja nõukogu otsuse 89/382/EMÜ, Euratom (millega luuakse Euroopa ühenduste statistikaprogrammi komitee) kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 87, 31.3.2009, lk 164).

2 COM (2018) 516 final: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1574866259293&uri=CELEX:52018DC0516

3 COM(2020) 278 final: EUR-Lex - 52020DC0278 - EN - EUR-Lex (europa.eu)

4 KOM (2011) 211.

5 Euroopa statistika tegevusjuhis – 2017. aasta muudetud väljaanne

Muutmismääruse (EL) nr 2015/759[6] põhjenduses 17 on ka sätestatud, et usaldusväärsuse tagamise kohustusse tuleks lisada asjaomase liikmesriigi valitsuse poolt tegevusjuhise rakendamise tingimuste parandamiseks või säilitamiseks võetavad konkreetsed kohustused.

1.3. Euroopa statistikasüsteemi vastastikused eksperdihinnangud

Eurostat ning kõigi liikmesriikide ja EFTA riikide statistikaasutused moodustavad partnerluse Euroopa statistika koostamiseks, mida nimetatakse Euroopa statistikasüsteemiks (ESS). Oma statistika kvaliteedi tagamiseks lõid Euroopa statistikasüsteemi liikmed ühise kvaliteediraamistiku, mille nurgakiviks on Euroopa statistika tegevusjuhis. Lisaks kohustustele on oluline vahend, millega tagada ühise kvaliteediraamistiku rakendamine ja seega Euroopa statistika kvaliteet, korrapäraselt tehtavad Euroopa statistikasüsteemi vastastikused eksperdihinnangud liikmete tegevusjuhisele vastavuse hindamiseks.

ESSi vastastikuseid eksperdihinnanguid tehakse korrapäraselt, need hõlmavad enesehindamisi, riikide külastusi ja iga hinnatud riigi kohta vastastikuse eksperdihinnangu aruannet, mis sisaldab soovitusi olukorra parandamiseks; seejärel võtab Eurostat parandusmeetmeid ja teostab nende iga-aastast järelevalvet. Kaks eelmist vastastikuste eksperdihinnangute vooru viidi läbi aastatel 2006–2008 ja 2013–2015. Praegune kolmas voor kestab aastatel 2021–2023.

2. ÜLEVAADE USALDUSVÄÄRSUSE TAGAMISE KOHUSTUSTEST JA LIIKMESRIIKIDE ARUANDED

2.1. Üldsätted

Määruse (EÜ) nr 223/2009 artikli 11 kohaselt peavad liikmesriigid sõnastama ja avaldama statistika usaldusväärsuse tagamise kohustuse või vähemalt saatma komisjonile ja avaldama eduaruande tegevusjuhise rakendamise ja kohustuse sõnastamiseks tehtud jõupingutuste kohta.

Komisjon teostab kohustuste täitmise üle korrapäraselt järelevalvet, tuginedes seejuures liikmesriikide saadetud aastaaruannetele.

2.2. Kohustuste vorm

Määruses (EÜ) nr 223/2009 ei ole eeskirju kohustuse vormi kohta sätestatud. Need kohustused peavad siiski sisaldama konkreetseid poliitilisi kohustusi ning need tuleb esitada ja koostada viisil, mis tagab kvaliteetse statistika jaoks õiged tingimused.

Liikmesriigid, kes leiavad, et nende õigusaktide teatavad osad moodustavad kohustuse, viitavad üldiselt konkreetsetele õigusnormidele, mis on asjakohased tegevusjuhise rakendamise tingimuste parandamiseks või säilitamiseks, ning annavad aru hiljutistest arengutest. Liikmesriigid, kes on kehtestanud iseseisvad kohustused, on neist teavitanud komisjoni ja kohustused avalikustanud.

Allpool punktis 2.2.1 antakse ülevaade olemasolevatest kohustustest, mille puhul teatati 2020. ja 2021. aastal olulistest arengutest.

[6] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2015. aasta määrus (EL) 2015/759, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 223/2009 Euroopa statistika kohta (ELT L 123,19.5.2015, lk 90).

2.2.1. Riiklikud õigusaktid kohustustena

Horvaatia: Uus ametliku statistika seadus jõustus 2020. aasta märtsis[7]. See annab Horvaatia statistikaametile ametialase sõltumatuse ja toetuse, mida ta vajab tegevusjuhise rakendamise tingimuste säilitamiseks ja parandamiseks.

Parandati peadirektori ametisse nimetamist ja ametist vabastamist käsitlevaid sätteid ning koostati sätted koostöö ja kooskõlastamise kohta statistikasüsteemis ning uus rahastamisbaas. Teatati märkimisväärsetest edusammudest kavandatud iseseisva kohustuse ettevalmistamisel.

Tšehhi: Kohustus avaldati 28. veebruaril 2018[8]. Ka 2020. ja 2021. aastal järgis valitsus täielikult Tšehhi statistikaameti ametialase sõltumatuse põhimõtet, mis omakorda edendas aktiivselt ametialase sõltumatuse põhimõtteid ja tegutses nendega kooskõlas.

Taani: 2020. ja 2021. aastal koostas riiklik statistikaamet tegevusjuhise alusel uued kohustuslikud kvaliteedisuunised, mis hõlmavad järelevalvet ja aruandlust valitsusele ning moodustavad riikliku täitemenetluse aluse.

Soome: Asjaomane riiklik statistikaseadus on läbivaatamisel ja see esitatakse parlamendile 2022. aasta jooksul.

Prantsusmaa: Statistika ametialase sõltumatuse õiguslik tagamine on hästi edenenud. Kultuuriministeerium on dekreeti juba vastavalt muutnud. Vahendite piisavuse küsimuses allkirjastati mitmeaastane leping, mis andis kindlust, et eesmärgid saavutatakse ja sisemine juhtimine paraneb. ESSi vastastikuse eksperdihindamise külastus toimus juba 2021. aastal[9].

Itaalia: ESSi vastastikuse eksperdihindamise külastus toimub 2022. aasta lõpus. 2020. ja 2021. aastal ajakohastati statistikaameti kvaliteedipoliitikat, loodi uuesti kvaliteedikomitee ja kiideti heaks Itaalia statistika tegevusjuhise teine väljaanne. Jätkati jõupingutusi iseseisva kohustuse ettevalmistamiseks.

Madalmaad: 2020. ja 2021. aastal võeti mitmeid meetmeid, et parandada tegevusjuhise järgimist. Näiteks avaldas Madalmaade statistikaamet 2020. aastal uue personalistrateegia aastateks 2020–2025 ja omandas mitu ISO sertifikaati.

Hispaania: Kohustust rakendatakse osana 2021.–2024. aasta riiklikust statistikakavast ja edasistest aastaprogrammidest. Spetsiaalne veebisait, mida haldab riiklik statistikaamet, sisaldab lühikokkuvõtet kohustusest koos linkidega kõigile mitmeaastastele kavadele ja aastaprogrammidele alates 2016. aastast[10].

Slovakkia: Riigi statistikaseadus[11] kujutab endast kohustust. Seadust muudeti 2021. aastal, et seda selgitada ja rakendada tegevusjuhise põhimõtteid.

Teised liikmesriigid, kes leiavad, et kohustus on kehtestatud siseriikliku õiguse alusel ja kes ei ole viimase kahe aasta jooksul teatanud suurematest muudatustest, on järgmised: **Austria, Saksamaa, Eesti, Läti, Leedu, Luksemburg, Ungari, Poola ja Portugal.**

---

7 Ametlik väljaanne nr 25/20

8 https://www.czso.cz/csu/czso/commitment-on-confidence-in-statistics-in-the-czech-republic

9 Dokument on kättesaadav aadressil: europa.eu

10 INE - MetodologiaYEstandares - Initiatives of promotion and application of the European statistics Code of Practice

11 Artikkel 540/2001

2.2.2. Iseseisvad usaldusväärsuse tagamise kohustused

Bulgaaria:

Ainus uus iseseisev kohustus pärast eelmist aruannet võeti vastu Bulgaaria valitsuse poolt 2021. aasta detsembris[12]. Selles kinnitatakse, et riiklik statistikasüsteem vastab tegevusjuhise põhimõtetele, tagatakse ametliku statistika sõltumatus ning väljendatakse valitsuse pühendumust riikliku statistikaameti esitatud statistiliste andmete kvaliteedile, mis suurendab Bulgaaria statistika usaldusväärsust.

Eelmistes aruannetes kirjeldatud iseseisvad kohustused:

Kreeka: Kohustus[13] allkirjastati 2012. aastal.

Rootsi: Kohustus[14] esitati valitsuse 2017. aasta eelarve eelnõus.

Sloveenia: Valitsus võttis kohustuse[15] vastu 2017. aastal.

Iirimaa: Valitsus võttis kohustuse[16] vastu 2017. aastal.

Belgia: Kohustus[17] avaldati 2017. aastal.

Rumeenia: Valitsus võttis kohustuse[18] vastu 2017. aastal. Rumeenia teatas, et astus 2020. ja 2021. aastal täiendavaid samme, et tagada statistikaameti sõltumatus, eraldada piisavad vahendid ning võtta kasutusele digiteerimise, andmekaitse ja haldusandmete parema kasutamise uus poliitika ja metoodika.

Malta: Kohustus[19] allkirjastati 2018. aastal.

Küpros: Kohustus allkirjastati 2018. aastal ja avaldati[20] koos lühikokkuvõttega. Küpros teatas, et pärast riikliku statistikaseaduse läbivaatamist 2021. aastal on kavas kohustus läbi vaadata.

EMP, EFTA ja kandidaatriigid:

Island, kes osaleb Euroopa statistikasüsteemis Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) liikmesriigina, on samuti kehtestanud iseseisva kohustuse[21]. Šveits, kes osaleb Euroopa statistikasüsteemis kahepoolselt, andis üksikasjaliku ülevaate siseriiklikest meetmetest, mis

---

12 https://nsi.bg/en/content/19201/basic-page/commitment-confidence-statistics

13 https://www.statistics.gr/documents/20181/c5b9264e-815e-4f74-9955-467d14cad474 (kättesaadav ainult inglise keeles).

14 https://www.scb.se/contentassets/bbe78b2a144143c7955b165f76fb4d52/regeringens-atagande-om-att-skapa-fortroende-for-statistiken.pdf ja https://www.scb.se/om-scb/samordning-av-europeisk-statistik-i-sverige/regeringens-atagande-om-att-skapa-fortroende-for-statistiken/ (kättesaadav ainult rootsi keeles). Vt ka Official Statistics of Sweden– Annual report 2017, lk 28 ja 29 https://www.scb.se/contentassets/fd60f41a3abc4d2c8a791e425357ba5b/ov9999_2017a01_br_x43br1802.pdf **(**kohustuse kirjeldus inglise keeles**)**.

15 https://www.stat.si/StatWeb/en/News/Index/6458 (kättesaadav ainult inglise ja sloveeni keeles).

16 https://www.cso.ie/en/media/csoie/aboutus/documents/CoCS.pdf (kättesaadav ainult inglise keeles).

17 https://statbel.fgov.be/en/about-statbel/quality/commitment-confidence (kättesaadav inglise, prantsuse, saksa ja hollandi keeles).

18 https://insse.ro/cms/files/eurostat/angajament_de_sprijinirea_credibilitatii_statisticii_oficiale_nationale.pdf (kättesaadav ainult rumeenia keeles).

19 https://nso.gov.mt/en/nso/Pages/Commitment-on-Confidence.aspx ja https://msa.gov.mt/en/public_information/Pages/Commitment-on-Confidence.aspx (kättesaadav ainult inglise keeles).

20 Commitment on Confidence in Statistics (cystat.gov.cy)

21 https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=de627e49-2146-45cb-b1eb-969072b8deac

tagavad tegevusjuhise järgimise. Samuti selgitatakse praegu, kuidas oleks võimalik esitada ametlik kohustus. Kolm Lääne-Balkani riiki on ametlikult vastu võtnud kohustused: Albaania aastal 2017, Montenegro aastal 2018 ja Põhja-Makedoonia aastal 2018.

3. JÄRELDUS

Kohustuste kehtestamine on selgelt andnud soovitud tulemuse, kohustades liikmesriikide valitsusi tegevusjuhist järgima ning suurendanud üldsuse usaldust ametliku statistika vastu kogu ELis, Euroopa Majanduspiirkonnas ja naaberriikides. Valitsused on oma statistikaalaseid õigusakte märkimisväärselt parandanud ja on avalikult võtnud kohustuse tagada tegevusjuhise põhimõtete järgimine.

Üha rohkem riike on kehtestanud iseseisvad kohustused või on seda tegemas, kuigi enamik leiab siiski, et kohustus on nende statistikaalaste õigusaktide lahutamatu osa. On selge, et ettevalmistusprotsess võtab aega, eelkõige kuna on vaja teha poliitiline otsus.

Käimasolev ESSi vastastikuste eksperdihinnangute kolmas voor, mis viiakse läbi 2023. aastaks, on praegu kõige olulisem tegevus, et toetada tegevusjuhise järgimist ja näidata Euroopa statistika kõrget kvaliteeti ning teha kindlaks täiendavaid parandusi vajavaid aspekte. ESSi vastastikuste eksperdihinnangute mehhanismi võib pidada veel üheks kohustuste toetamise tugisambaks, kuna selle raames hinnatakse korrapäraselt riiklike statistikaasutuste võetud kohustust järgida tegevusjuhist. Arvestades tihedat seost nende kahe protsessi vahel, võib praeguse vastastikuste eksperdihinnangute vooru põhjal oodata kohustuste arengut ning aruandlus on tõenäoliselt jällegi seotud.

Üldiselt on selge, et nii valitsused kui ka riiklikud statistikaasutused on kogu ELis teadlikud sellest, kui oluline on tagada üldsuse usaldus Euroopa statistika vastu tegevusjuhise põhimõtete parema järgimise kaudu. Samuti on ilmne, et tegevusjuhise rakendamise tingimusi parandatakse pidevalt.